

T: Polaryzacja społeczna a stabilność ekonomiczna w procesach rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich
z. 4203: Przemiany gospodarki wiejskiej a programowanie polityki wobec wsi i rolnictwa
2016: Ocena realizacji założeń Umowy Partnerstwa w odniesieniu do zróżnicowania obszarów wiejskich
W wymiarze społeczno-gospodarczym i terytorialnym

Ochrona zdrowia mieszkańców wsi jako determinanta realizacji celu tematycznego Umowy Partnerstwa

Seminarium w ramach PW 2015-2019 pt .

Wybrane zróżnicowania obszarów wiejskich w wymiarze społeczno-gospodarczym i terytorialnym

dr hab. Agnieszka Wrzochalska, prof. IERiGŻ-PIB

Warszawa, 14 grudnia 2018

Plan prezentacji

- ❖ **Wprowadzenie: Umowa Partnerstwa**
- ❖ **Wybrane uwarunkowania demograficzne i ekonomiczne**
- ❖ **Dostęp mieszkańców wsi do placówek ochrony zdrowia**
- ❖ **Zróżnicowanie regionalne**
- ❖ **Wnioski**

Umowa Partnerstwa (UP)

- ❖ Umowa Partnerstwa (UP) jest dokumentem określającym kierunki interwencji w latach 2014-2020 trzech polityk unijnych w Polsce – Polityki Spójności, Wspólnej Polityki Rolnej i Wspólnej Polityki Rybołówstwa.
- ❖ Instrumentami realizacji UP są krajowe programy operacyjne (KPO) i regionalne programy operacyjne (RPO).
- ❖ W zapisach UP podkreślono m. in. znaczenie dopasowania interwencji do priorytetów i potrzeb określonych terytoriów. Tym samym realizowane są m.in. działania wzmacniające konkurencyjność wszystkich regionów, w tym obszarów wiejskich.

Umowa Partnerstwa (UP)

- ❖ W obrębie celów UP wyróżnia się cztery priorytety finansowania ze środków europejskich:
 - otoczenie sprzyjające przedsiębiorczości i innowacjom,
 - spójność społeczną i aktywność zawodową,
 - infrastrukturę sieciową na rzecz wzrostu zatrudnienia
 - oraz środowisko i efektywne gospodarowanie zasobami.
- ❖ Są one realizowane w ramach określonych celów tematycznych (CT). W Polsce realizowane są wszystkie cele tematyczne (11).

cel tematyczny UP:

„Promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją” (CT 9).

- ❖ W dokumencie (UP) wykluczenie społeczne rozumiane jest jako wykluczenie z życia społeczno-gospodarczego spowodowane ubóstwem oraz jako wykluczenie z dostępu do usług publicznych warunkujących możliwości rozwojowe (ich brak, niewystarczającą jakość na danym obszarze, a także ich wysokie koszty).
- ❖ W tym kontekście bardzo ważny jest dostęp do usług medycznych i dobry stan zdrowia społeczeństwa, gdyż choroba, niepełnosprawność czy też podeszły wiek zwiększają także ryzyko ubóstwa i wykluczenia społecznego powodując w konsekwencji nie tylko ograniczenie dochodów, ale także i wzrost kosztów.

Celem prezentacji

jest analiza uwarunkowań dotyczących ochrony zdrowia ludności na obszarach wiejskich, w tym m.in. dostępność do placówek świadczących usługi ochrony zdrowia.

WPR 2014-2020

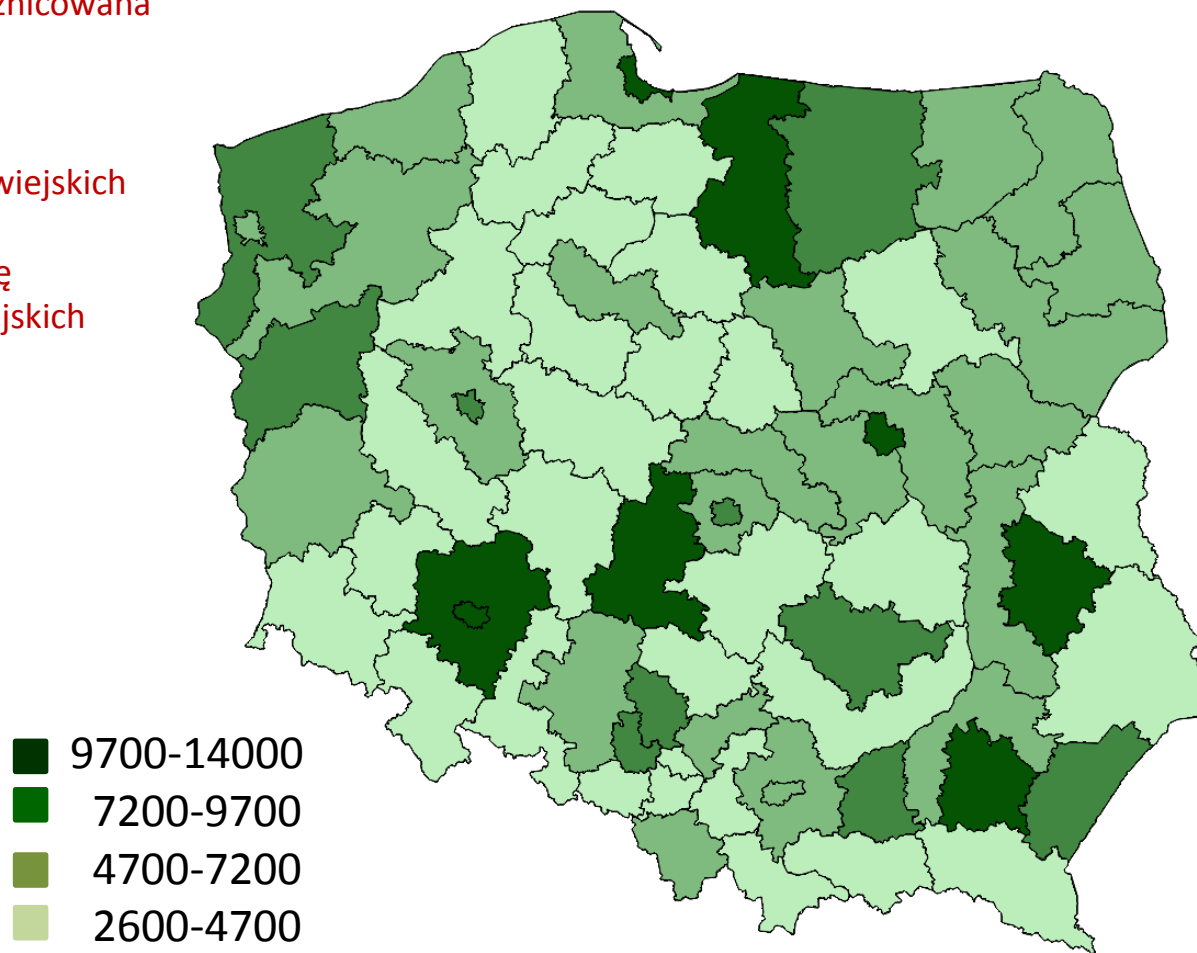
42,4 mld. euro (3,2 mld. euro więcej)

- **23,7 mld. euro** dopłaty bezpośrednie
- **13,5 mld. euro** PROW 2014-2020
- **5,2 mld. euro** rozwój obszarów wiejskich w ramach **Polityki Spójności**

Finansowanie w ramach Polityki Spójności

Na 1 osobę (PLN), w latach 2007-2014r.

- (1) Wysokość finansowania zróżnicowana przestrzennie.
- (2) Najmniej środków na osobę odnotowano na obszarach wiejskich
- (3) Najwięcej środków na osobę przypadło na obszarach miejskich

Wybrane wskaźniki rozwoju społeczno-ekonomicznego, w regiony, 2007-2014

Obszary	Opieka zdrowotna Liczba pielęgniarek i położnych na 10 000 mieszkańców		Usługi wczesnej edukacji Odsetek dzieci od 3 do 5 lat objętych edukacją przedszkolną (%)		Aktywność społeczna mieszkańców Liczba organizacji na 1000 mieszkańców		Aktywność zawodowa liczba pracujących na 100 osób w wieku produkcyjnym		Stan infrastruktury drogowej Długość utwardzonych dróg gminnych (w km)	
	2007	2014	2007	2014	2007	2014	2007	2014	2007	2014
miejskie	75.0	89.0 ↑	72.1	88.6 ↑	2.49	3.56 ↑	12.8	14.0 ↑	795.0	965.6 ↑
miejsko-wiejskie	52.0	58.0 ↑	58.0	80.8 ↑	2.22	3.12 ↑	11.7	12.5 ↑	1123.0	1484.6 ↑
wiejskie	51.0	56.0 ↑	51.5	77.3 ↑	2.23	2.97 ↑	9.3	9.7 ↑	1151.0	1721.5 ↑

Source: own calculations based on CSO data (oprac. dr Michał Dudek)

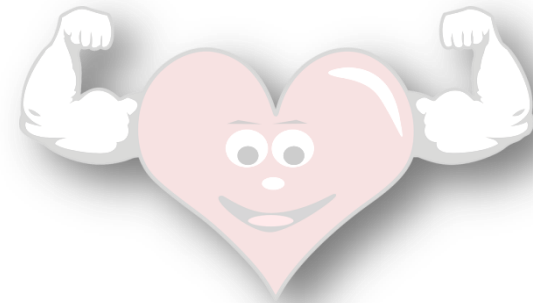
Stan zdrowia - definicja

Światowa Organizacja zdrowia (WHO) określiła w Konstytucji z 1948 r) zdrowie jako:

„stan pełnego, dobrego samopoczucia fizycznego, psychicznego i społecznego, a nie tylko jako brak choroby lub zniechęcenia”.

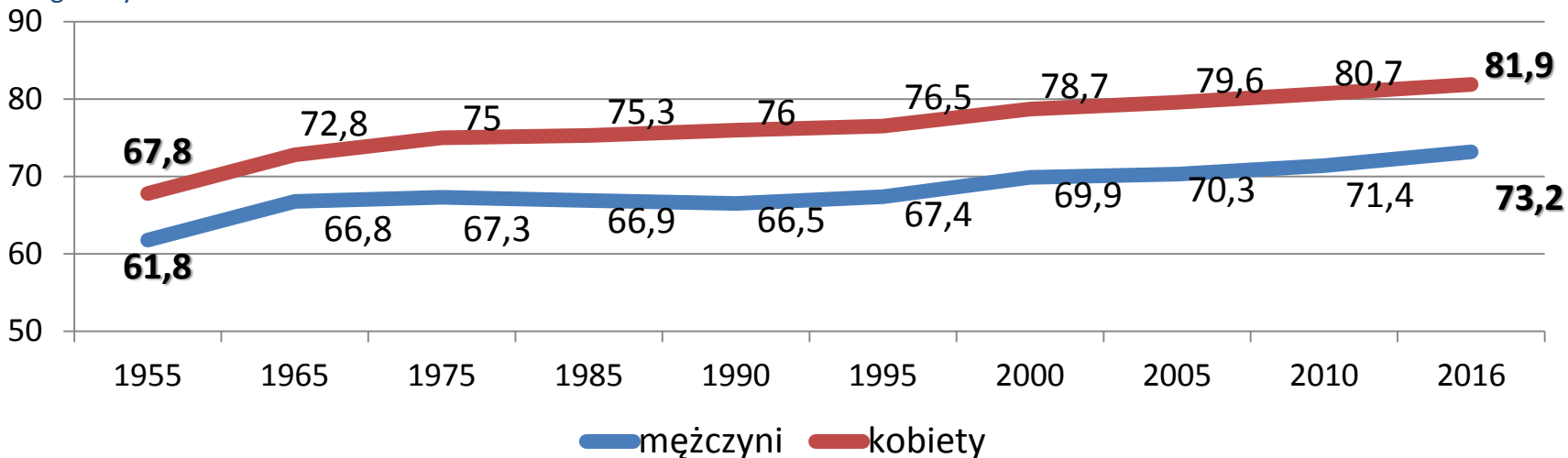
W ostatnich latach definicja ta została uzupełniona o

„sprawność do prowadzenia produktywnego życia społecznego i ekonomicznego”

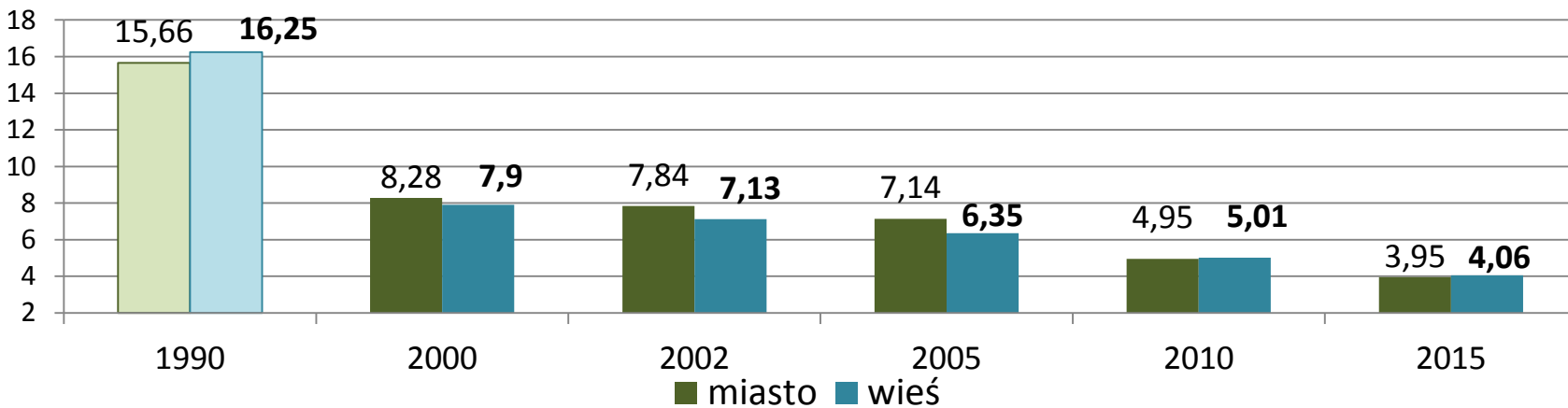

Długość życia, śmiertelność niemowląt

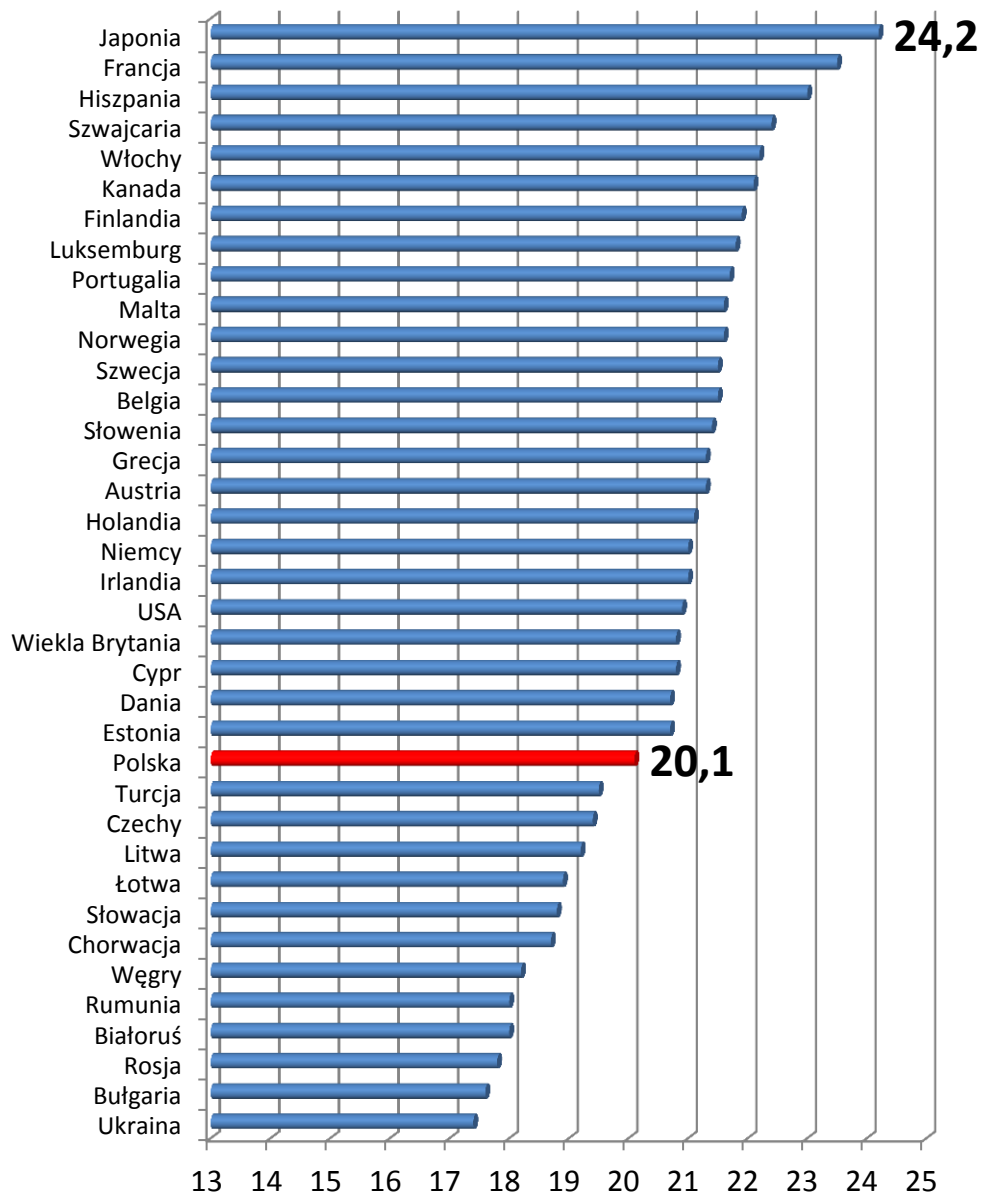
Długość życia w latach

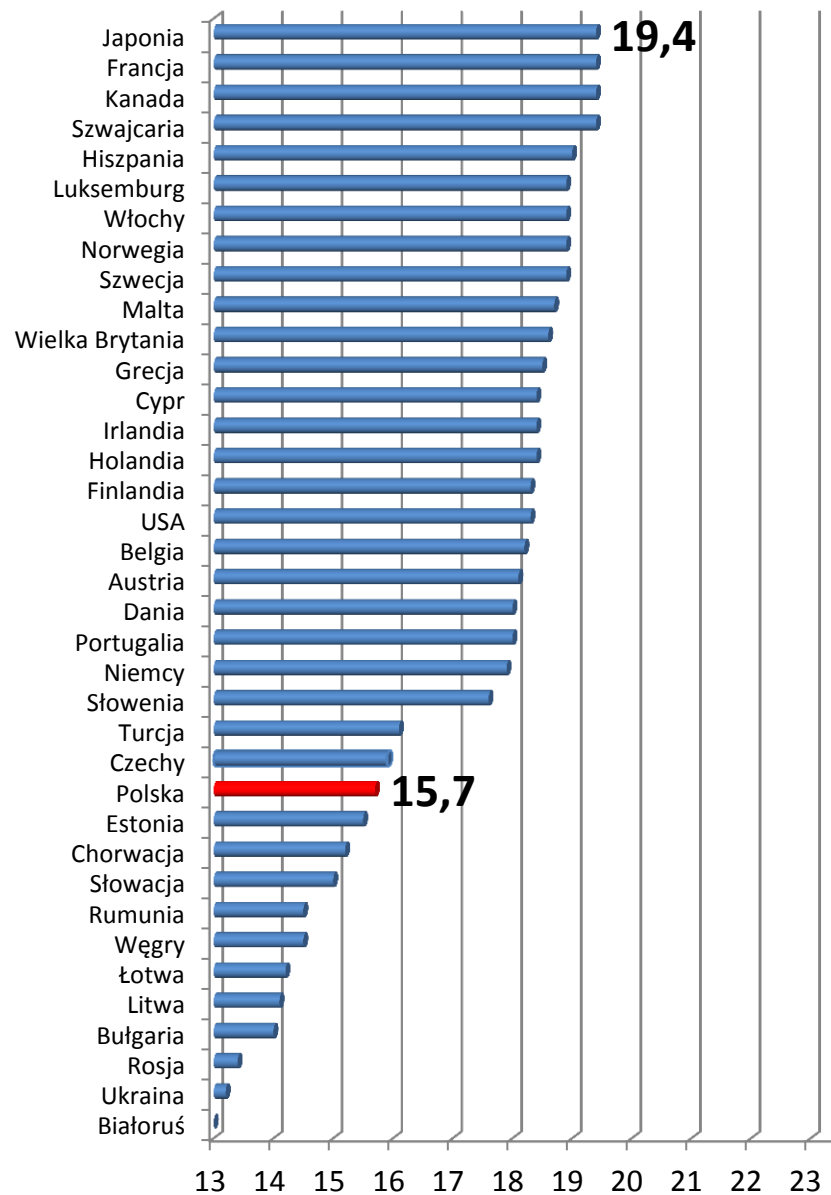
Śmiertelność niemowląt na 1000 żywych urodzeń

Kobiety w wieku 65 lat w 2015 r.

Mężczyźni w wieku 65 lat w 2015r.

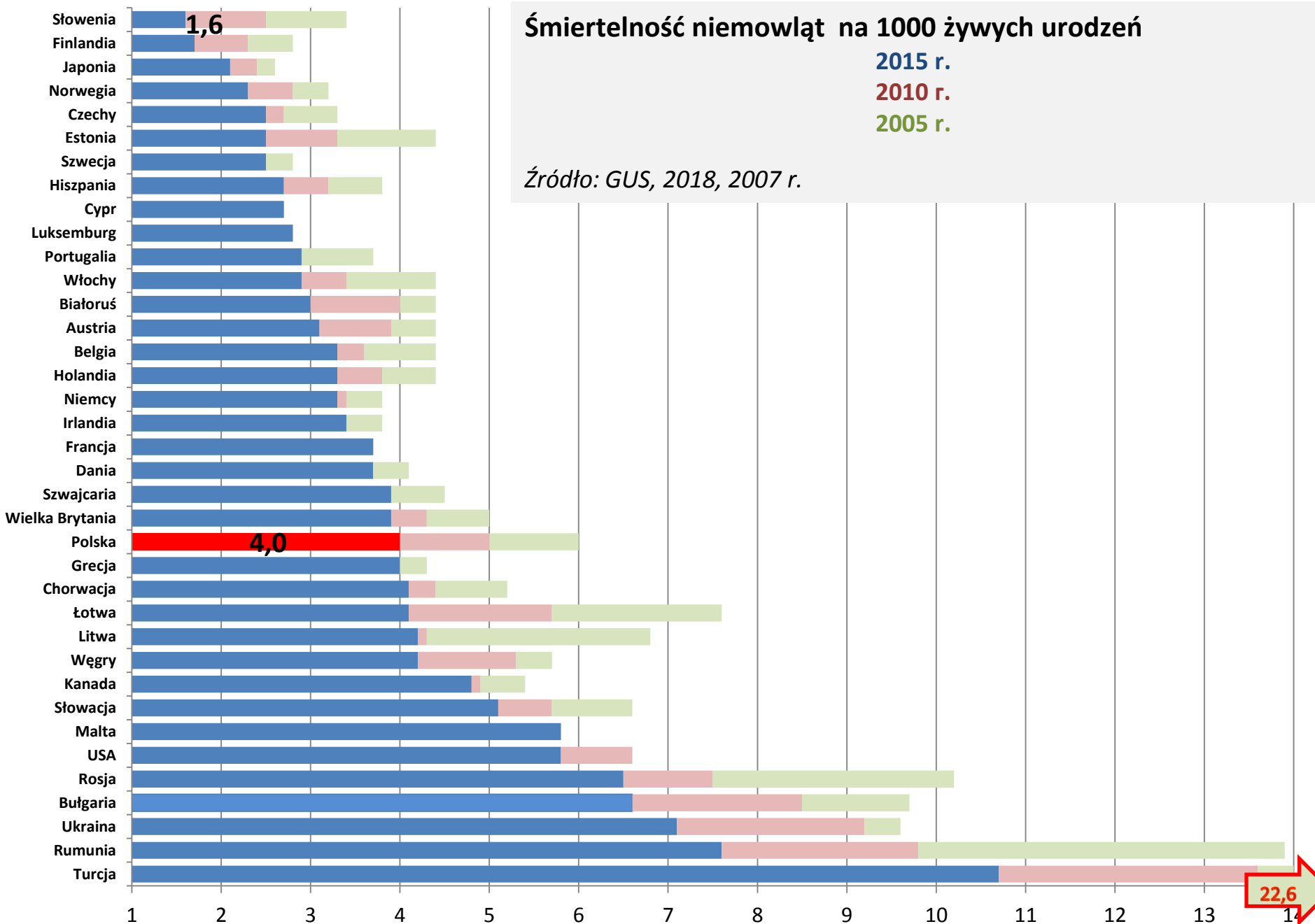
Śmiertelność niemowląt na 1000 żywych urodzeń

2015 r.

2010 r.

2005 r.

Źródło: GUS, 2018, 2007 r.

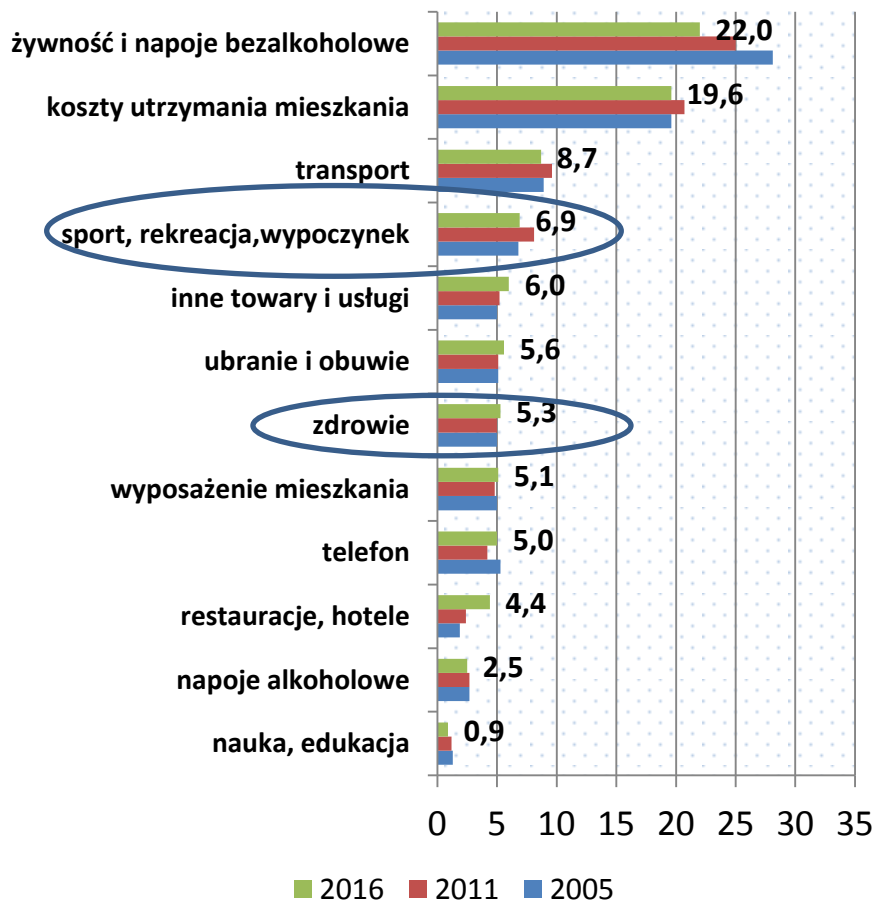
Wyposażenie gospodarstw domowych w wybrane przedmioty trwałego użytkowania

Wyszczególnienie	rolnicy		pracujący		prac. na wł. rachunek		emeryci		ogółem	
	2010	2016	2010	2016	2010	2016	2010	2016	2010	2016
Telefon komórkowy	94,9	98,8	98,9	99,7	98,9	99,3	72,0	89,0	88,9	95,7
<i>smartfon *</i>	43,4	56,2	62,2	71,7	69,2	77,0	16,1	22,0	45,4	53,4
Komputer	74,7	85,5	85,0	92,5	92,3	96,6	30,1	45,2	64,6	75,2
<i>laptop, tablet *</i>	60,9	66,8	76,8	80,0	87,3	87,4	30,9	34,5	60,3	63,2
Dostęp do Internetu	62,2	83,7	78,7	80,0	89,0	96,3	26,8	44,0	59,2	74,0
<i>Internet szerokopasmowy</i>	41,5	63,3	57,7	70,1	66,4	73,6	18,6	32,1	43,0	56,1
Drukarka	52,1	45,4	54,4	40,5	71,9	59,6	16,5	14,0	41,0	32,0
Samochód osobowy	91,0	94,8	73,2	77,1	91,5	92,4	35,2	39,6	59,5	63,7
rower (bez dziecięcego)	92,4	89,6	71,2	70,2	73,6	73,5	50,5	47,6	63,9	62,5

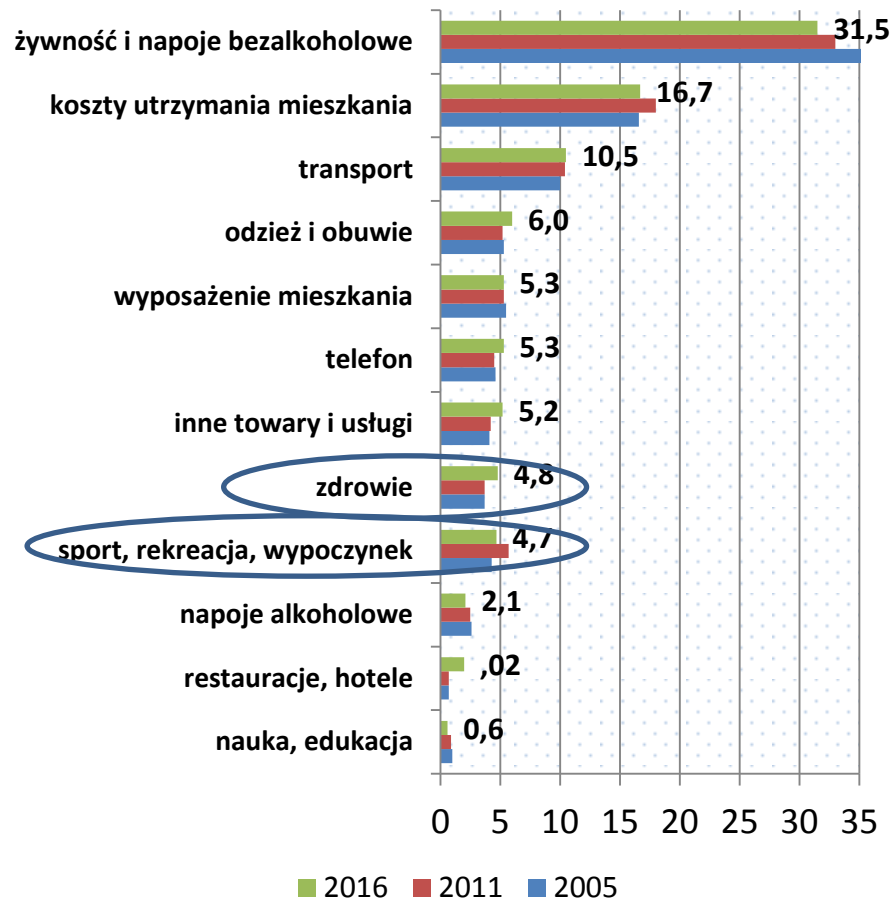
* 2015

Struktura wydatków (na osobę w gospodarstwach domowych)

ogółem (690-1132 PLN)

rolnicy (534-815 PLN)

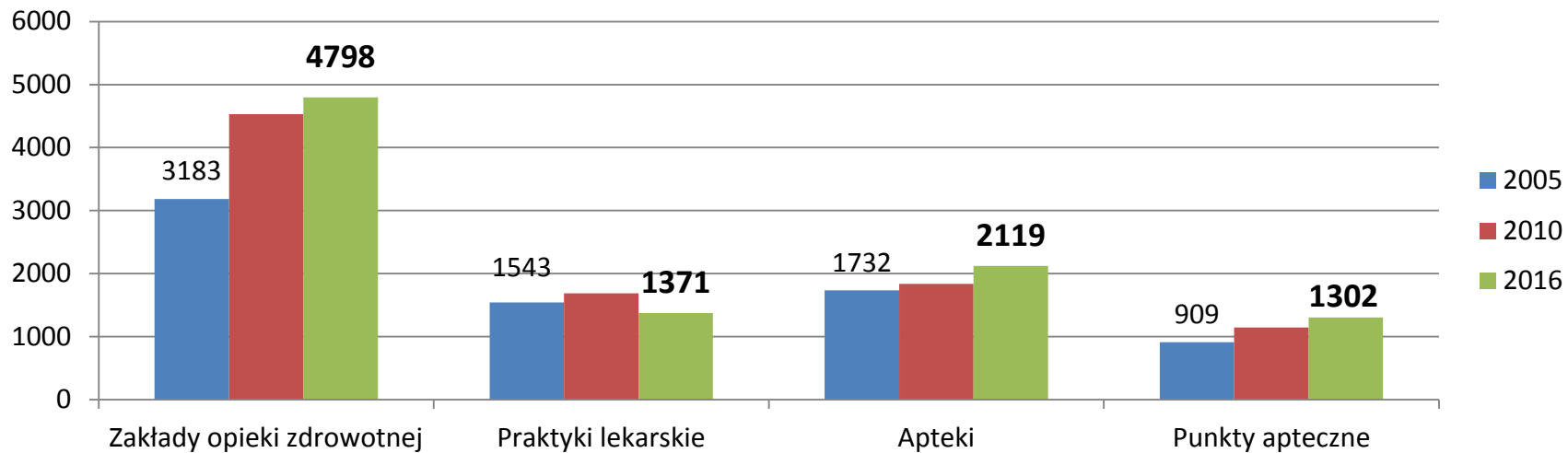

Struktura wydatków w gospodarstwach domowych

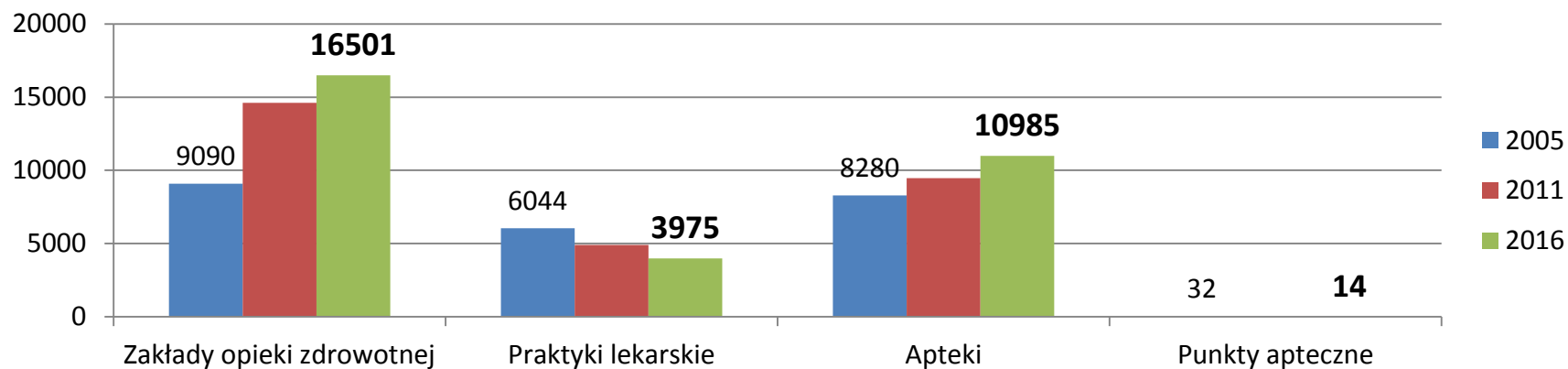
Wyszczególnienie	rolnicy	pracujący	Pracujący na własny rach.	emeryci	ogółem					
Struktura wydatków w 2016 r.										
Wydatki ogółem na osobę	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0					
Higiena osobista	2,6	3,3	3,4	2,5	3,1					
zdrowie	4,8	4,3	4,5	8,3	5,3					
urządzenia i sprzęt medyczny	3,1	2,6	2,4	6,1	3,5					
lekarstwa	2,8	2,2	2,0	5,6	3,1					
Usługi amb., inne usł. med.	1,5	1,7	1,9	1,9	1,7					
Rekreacja, wypoczynek	4,7	7,4	9,7	2,2	6,9					
Alkohol, papierosy	2,1	2,6	2,2	2,6	2,5					
Parytet wydatków w 2005 i 2016 r.										
Wyszczególnienie	2005	2016	2005	2016	2005	2016	2005	2016	2005	2016
Wydatki ogółem na osobę	100	100	128	138	163	161	140	151	129	139
Higiena osobista	100	100	207	175	269	213	159	145	186	164
zdrowie	100	100	127	125	152	152	256	263	178	156
Rekreacja, wypoczynek	100	100	229	215	362	331	176	168	208	203
Alkohol, papierosy	100	100	137	165	168	166	130	167	134	160

Placówki ochrony zdrowia

Wieś

Miasto

Placówki ochrony zdrowia i udzielone porady na wsi

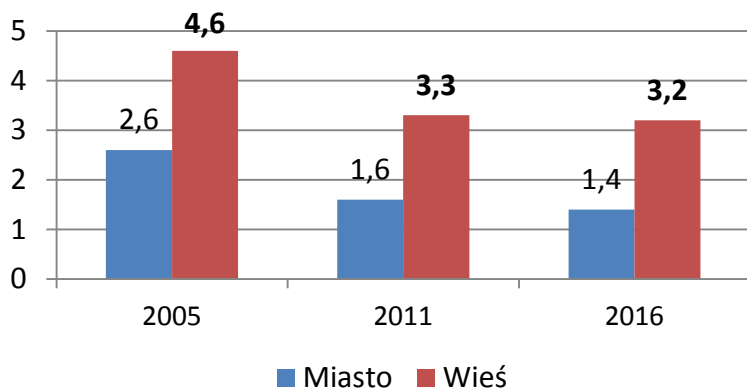
Wyszczególnienie	2000	2005	2011	2016
Odsetek zakładów opieki zdrowotnej na wsi	33,2	25,9	23,7	22,5
Odsetek praktyk lekarskich na wsi	17,1	20,3	24,5	25,6
Odsetek udzielonych porad na wsi	17,0	16,2	16,2	15,1
Odsetek porad stomatologicznych na wsi	12,6	12,0	12,3	15,4
Odsetek aptek i punktów aptecznych na wsi	20,5	24,1	23,9	23,7

Wyszczególnienie	Wieś			Miasto		
	2005	2011	2016	2005	2011	2016
Udzielone porady ogółem w tys.	37 146	43 808	48 698	201 315	23 4815	274 413
w ramach praktyk lekarskich	5 055	4 056	2 839	17 736	13 620	10 078
stomatologiczne	2 102	2 870	5 332	15 491	20 398	29 207

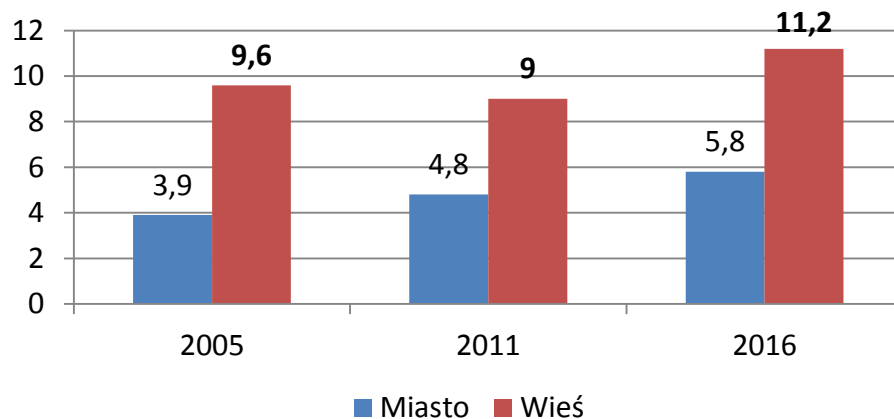
Źródło: oprac. wg. danych GUS

Liczba osób (w tys.) przypadająca na jedną placówkę ochrony zdrowia

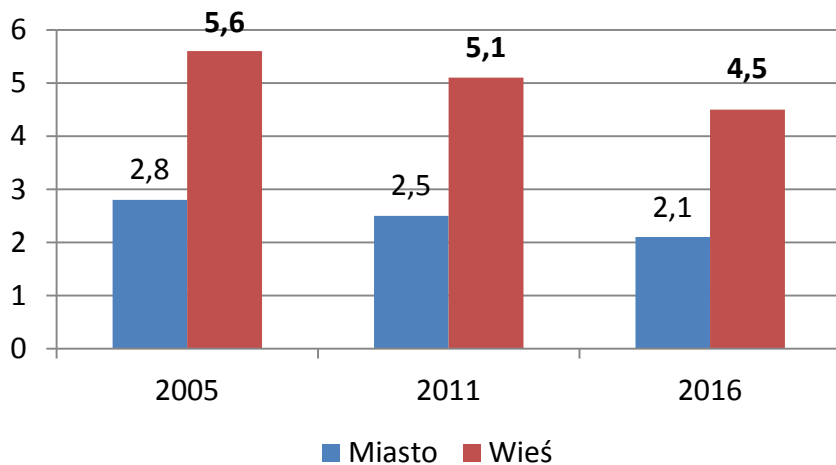
Zakłady opieki zdrowotnej

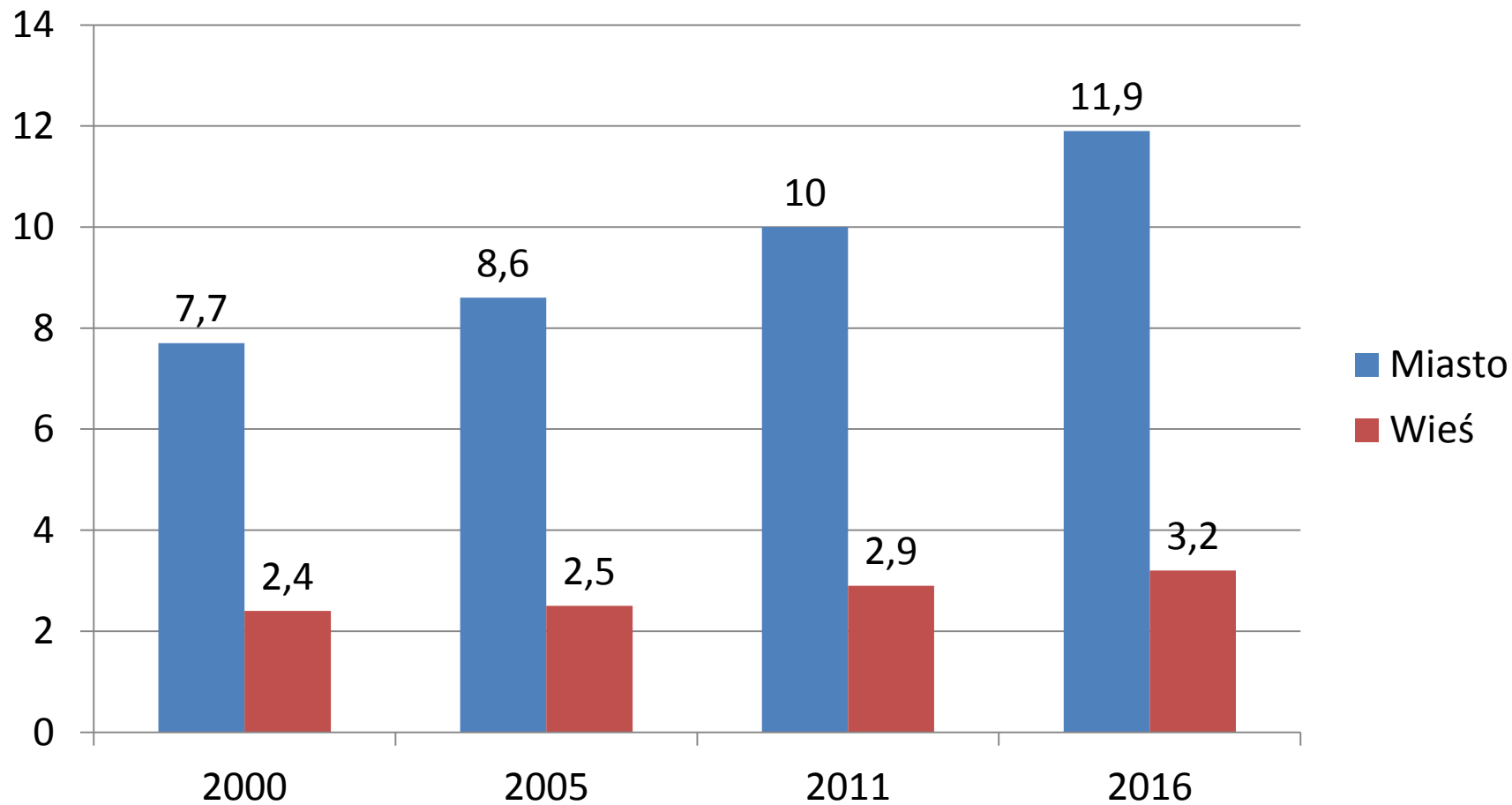
Praktyki lekarskie

Apteki i punkty apteczne

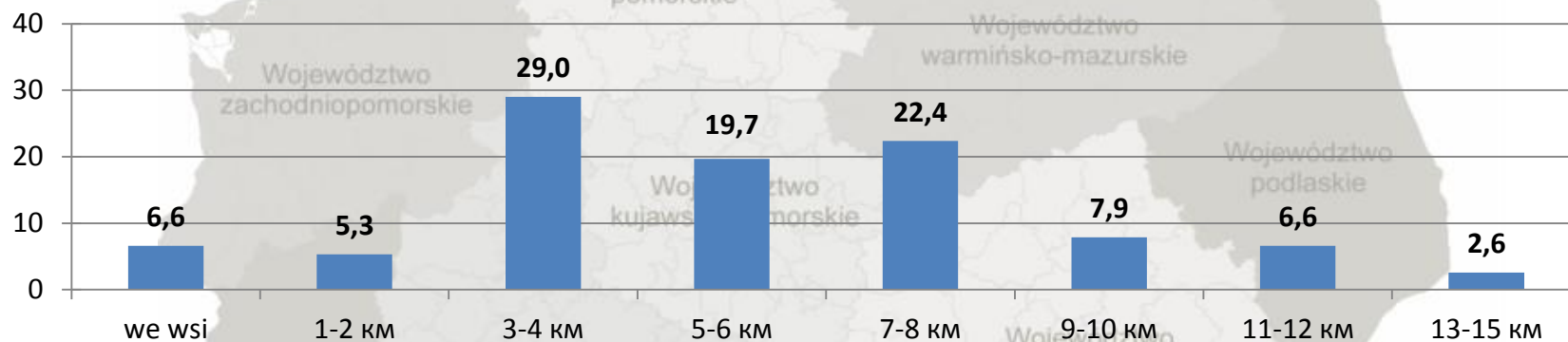

Udzielone porady lekarskie na 1 osobę

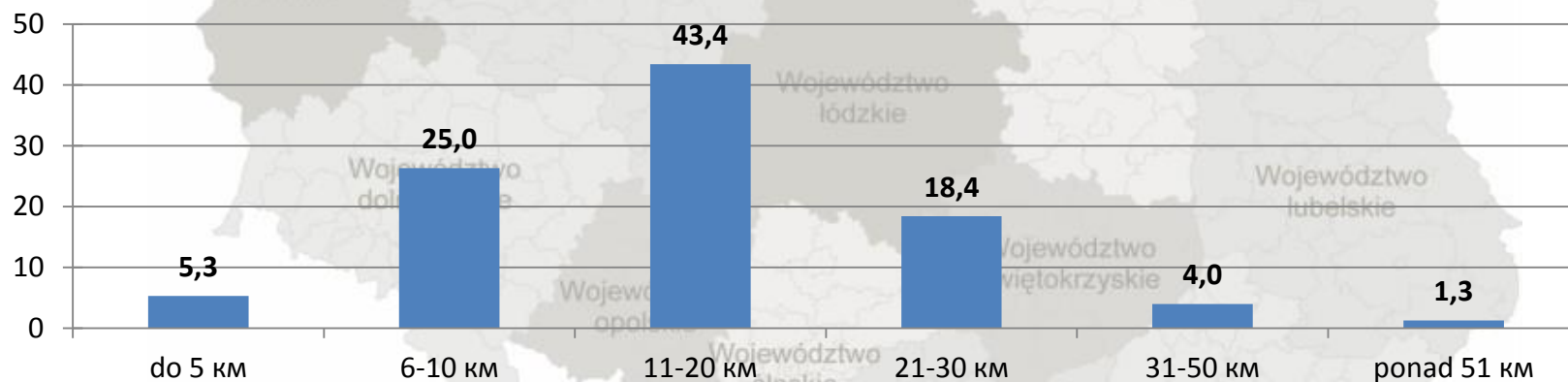

Odległość badanych wsi

Od miejscowości gminnych (% wsi)

Od miejscowości powiatowych (% wsi)

2 479

380

16

Dostęp mieszkańców wsi do komunikacji

Lata	We wsi	1-2 km	3-4 km	5-7 km	8-10 km	ponad 10 km	max
Przystanek autobusowy							
2016	80,0	10,0	10,0	-	-	-	3 km
2011	80,0	20,0					2 km
2005	90,0	10,0					1 km
Przystanek kolejowy							
2016	10,0	10,0	10,0	20,0	-	40,0	17 km
2011	10,0	10,0	10,0	30,0	10,0	30,0	19 km
2005	20,0	-	10,0	20,0	20,0	20,0	17 km

Źródło: Badanie ankietowe IERiGŻ-PIB, 2016, 2011, 2005

Dostęp mieszkańców wsi do placówek opieki zdrowotnej

Lata	We wsi	1-2 km	3-4 km	5-7 km	8-10 km	ponad 10 km	max
Przychodnie							
2016	22,2	-	22,2	44,5	-	22,2	17 km
2011	30,0	-	20,0	40,0	10,0	-	8 km
Gabinety lekarskie							
2016	37,5	-	37,5	12,5	-	12,5	17 km
2011	22,0	-	33,3	33,3	10,1	-	8 km
Gabinety stomatologiczne							
2016	11,1	-	22,2	55,5	11,1	11,1	10 km
2011	10,0	-	20,0	40,0	20,0	10,0	16 km
Apteki							
2016	-	-	44,4	44,4	11,1	11,1	10 km
2011	11,1	11,1	22,2	33,4	22,2	-	10 km
Pogotowie ratunkowe							
2016	-	-	-	44,5	11,1	44,4	17 km
Placówka ochrony zdrowia lub gabinet stomatologiczny							
2016	55,6	-	33,3	11,1	-	-	5 km

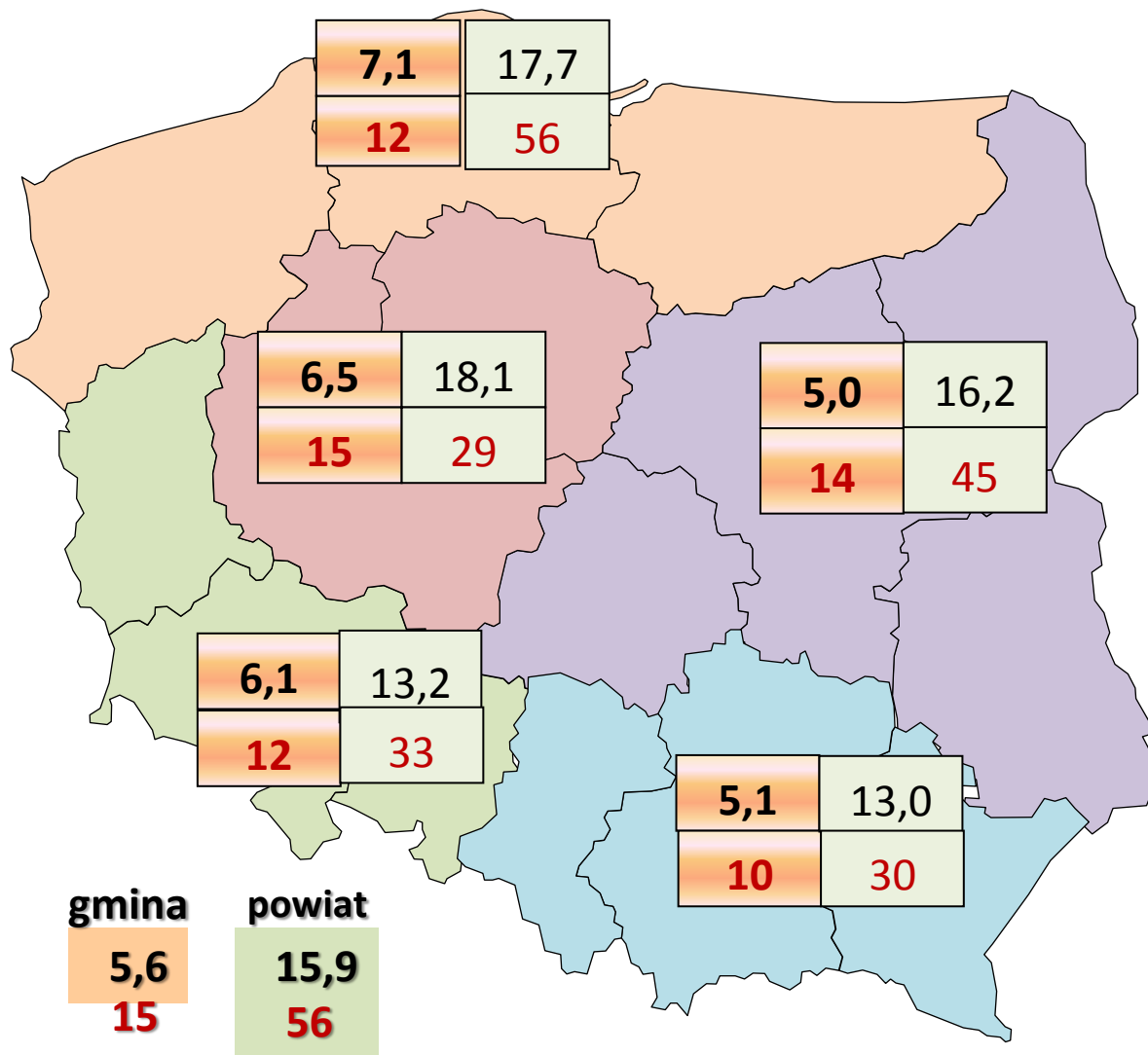
Źródło: Badanie ankietowe IERiGŻ-PIB, 2016, 2011

Dostęp mieszkańców wsi do wybranych placówek

Lata	We wsi	1-2 km	3-4 km	5-7 km	8-10 km	ponad 10 km	max
Świetlice							
2016	70,0	-	10,0	20,0	-	-	7 km
2011	66,7	11,1	-	22,2	-	-	5 km
Biblioteki							
2016	10,0	-	30,0	30,0	10,0	10,0	10 km
2011	20,0	10,0	30,0	30,0	10,0	-	9 km
Domy Kultury							
2016	10,0	-	30,0	50,0	10,0	-	10 km
2011	20,0	10,0	20,0	30,0	10,0	10,0	20 km
Szkoła podstawowa							
2016	60,0	10,0	10,0	20,0	-	-	6 km
Placówka kulturalna (świetlica, biblioteka, dom kultury)							
2016	70,0	-	10,0	10,0	10,0	-	7 km
2011	70,0	10,0	-	20,0	-	-	5 km
Placówka kulturalna lub szkoła podstawowa							
2016	80,0	10,0	10,0	-	-	-	4 km
Urząd Gminy							
2016	10,0	-	40,0	40,0	10,0	-	10 km
2011	10,0	-	30,0	30,0	30,0	-	10 km

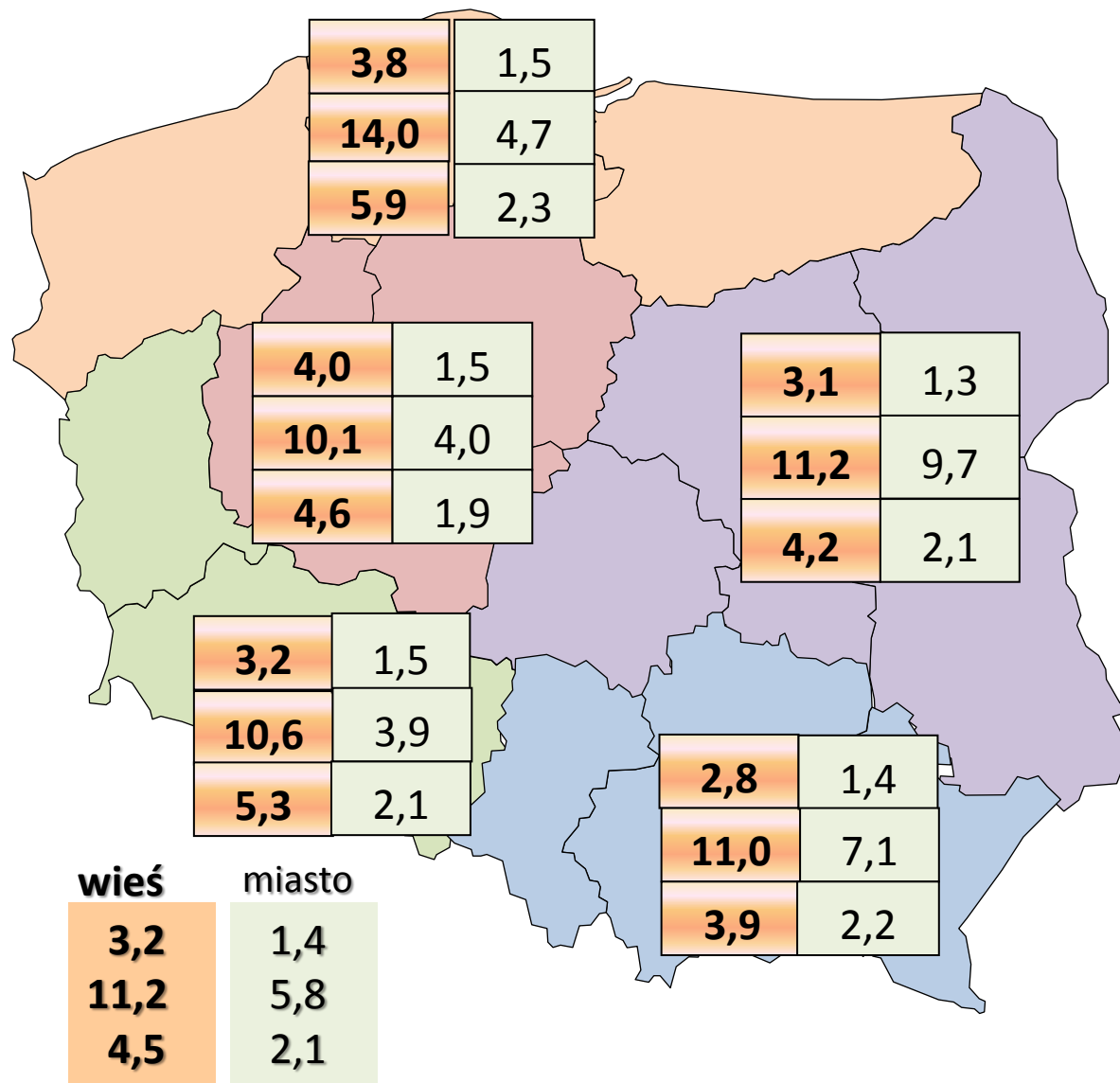
Źródło: Badanie ankietowe IERiGŻ-PIB, 2016, 2011

Odległość wsi od miejscowości gminnych i powiatowych (średnia i maksymalna w km)

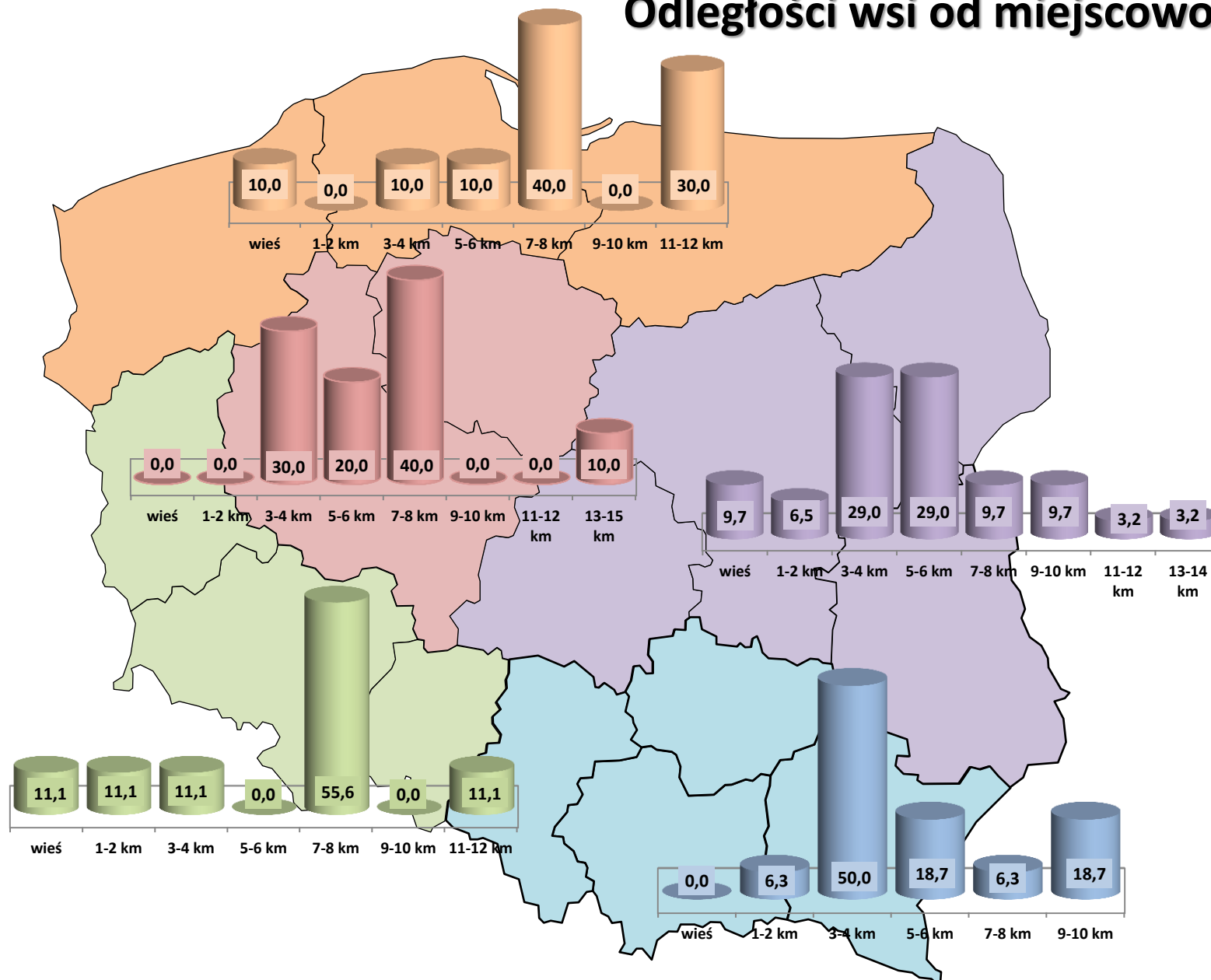
środkowo-zachodni – kujawsko-pomorskie i wielkopolskie;
środkowo-wschodni – mazowieckie, lubelskie, łódzkie i podlaskie;
południowo-wschodni – małopolskie, podkarpackie, śląskie i świętokrzyskie;
południowo-zachodni – dolnośląskie, lubuskie i opolskie;
północny – pomorskie, warmińsko-mazurskie i zachodniopomorskie.

Liczba ludności na wsi i w mieście w tys. przypadająca na 1: przychodnię, praktykę lekarską oraz na aptekę i punkt apteczny w 2016 r.

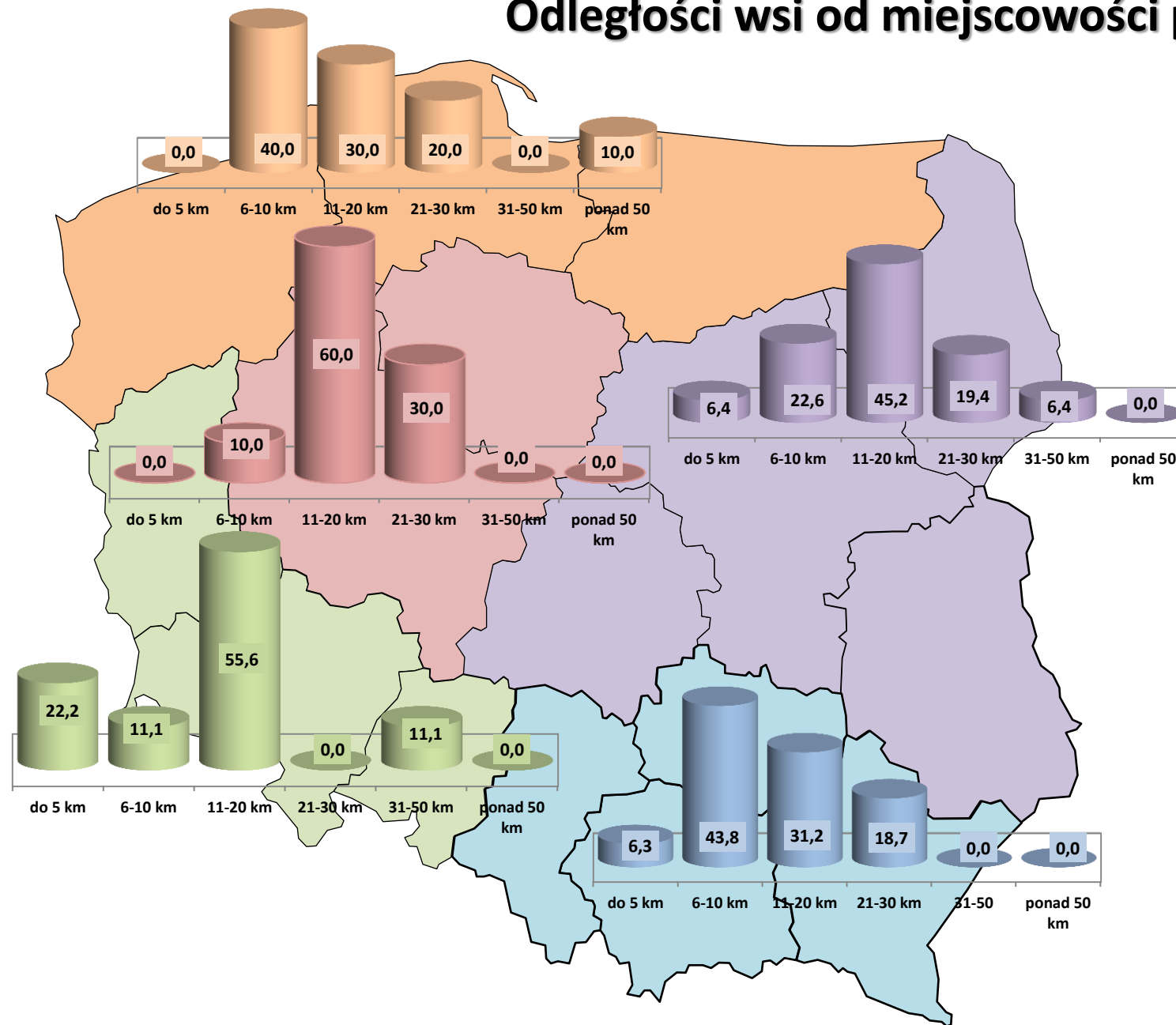
środkowozachodni – kujawsko-pomorskie i wielkopolskie;
środkowoschodni – mazowieckie, lubelskie, łódzkie i podlaskie;
południowo-wschodni – małopolskie, podkarpackie, śląskie i świętokrzyskie;
południowo-zachodni – dolnośląskie, lubuskie i opolskie;
północny – pomorskie, warmińsko-mazurskie i zachodniopomorskie.

Odległości wsi od miejscowości gminnych

środkowozachodni – kujawsko-pomorskie i wielkopolskie;
środkowowschodni – mazowieckie, lubelskie, łódzkie i podlaskie;
południowo-wschodni – małopolskie, podkarpackie, śląskie i świętokrzyskie;
południowo-zachodni – dolnośląskie, lubuskie i opolskie;
północny – pomorskie, warmińsko-mazurskie i zachodniopomorskie.

Odległości wsi od miejscowości powiatowych

środkowozachodni – kujawsko-pomorskie i wielkopolskie;
środkowowschodni – mazowieckie, lubelskie, łódzkie i podlaskie;
południowo-wschodni – małopolskie, podkarpackie, śląskie i świętokrzyskie;
południowo-zachodni – dolnośląskie, lubuskie i opolskie;
północny – pomorskie, warmińsko-mazurskie i zachodniopomorskie.

Wnioski

- ❖ W ramach określonych głównych priorytetów Umowy Partnerstwa w Polsce realizuje się wszystkie 11 celi tematycznych, finansowanych ze środków Europejskich. Działania dotyczące ochrony zdrowia i poprawiające dostępność społeczeństwa wiejskiego do instytucji i placówek świadczących opiekę zdrowotną wpisują się także w realizację tych celi.
- ❖ Analizy dotyczące dwóch najważniejszych wskaźników: śmiertelności niemowląt oraz wydłużenia długości życia mieszkańców wsi i miast znacząco się poprawiły w stosunku do lat wcześniejszych, niemniej jednak w wiele krajów Europy i Świata nas wyprzedza.
- ❖ Przeprowadzone badania wykazały relatywnie dużą poprawę w odniesieniu do struktury wydatków w gospodarstwach domowych rolników i promowania zdrowego stylu życia. Tego typu pozytywne zmiany odnotowano też jedynie w grupie osób pracujących na własny rachunek.
- ❖ Na terenach ankietowanych wsi są relatywne możliwości lokalowe, gdzie można prowadzić kursy, szkolenia czy też zajęcia dla określonych grup osób w tym np. osób z niesprawnościami, czy też dla seniorów.
- ❖ Nie mniej jednak realizacja CT9 Umowy Partnerstwa wymaga zwiększonych działań w zakresie dostępności ludności wiejskiej do placówek ochrony zdrowia, w tym przede wszystkim poprawy w zakresie zapewnienia transportu i powiązań komunikacyjnych z miejscowościami, gminnymi, powiatowymi.

Wnioski

Szpitalne i pracownicy medyczni w roku 2015 w wybranych krajach

Kraje	Szpitalne	Łóżka szpitalne	Lekarz	Lekarz stomatolog	Farmaceuta	Pielęgniarka
	na 100 tys. ludności		liczba ludności na 1 pracownika medycznego			
Japonia	6,7	1317	427	1269	593	92
Francja	4,6	613	310	1513	918	98
Norwegia	*	376	228	1173	1102	58
Włochy	1,8	320	255	1250	851	180
Polska	2,8	656	435	3050	1367	195
Rumunia	2,4	596	423	1292	1165	156
Turcja	2,0	268	554	3152	2843	512
Rosja	3,5	848	252	3497	20 205	116
Ukraina	4,2	786	333	1665	29 509	149

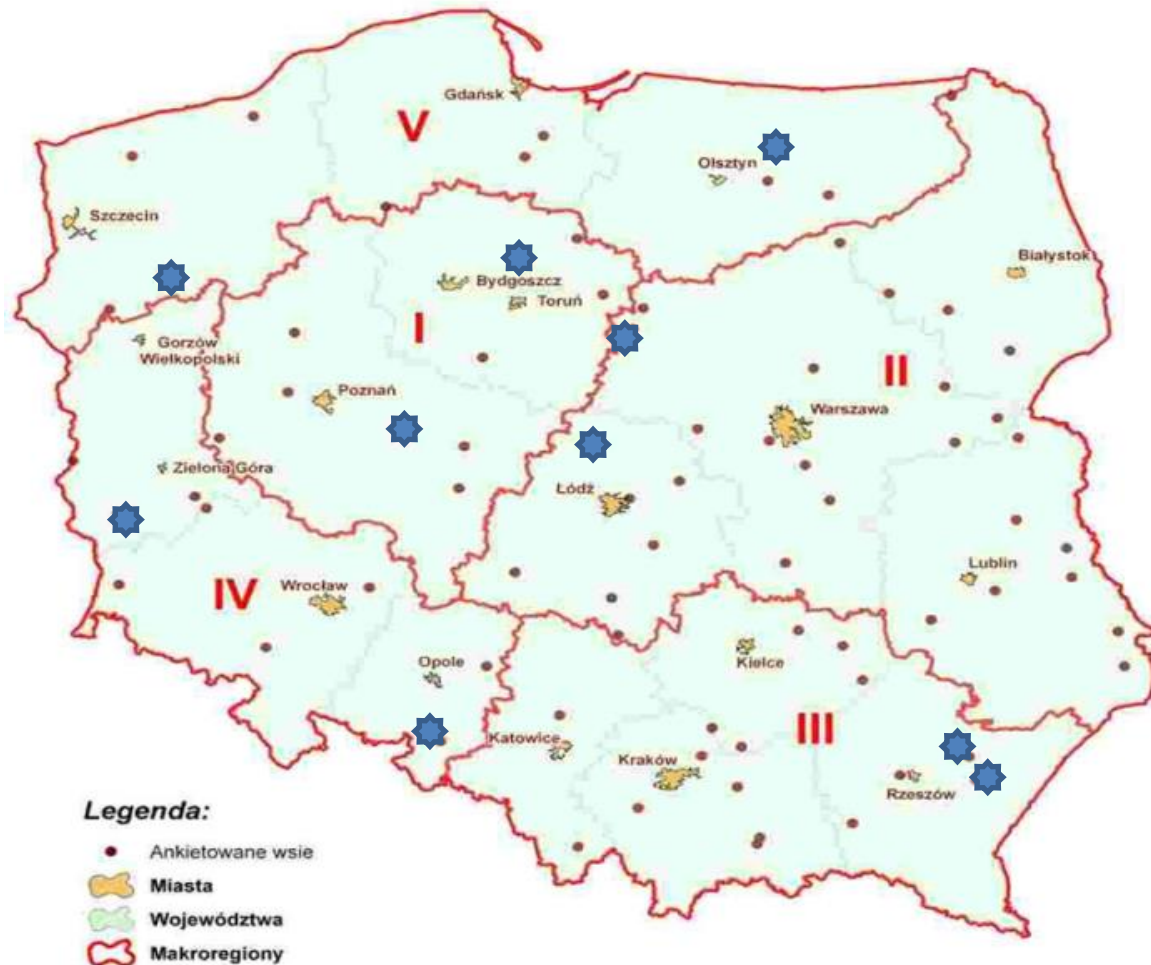
Źródło: oprac. wg. danych GUS, 2017

wrzochalska@ierigz.waw.pl

Dziękuję za uwagę

Zakład Polityki Społecznej i Regionalnej IERiGŻ-PIB: Badanie ankietowe 2011, 2016

2011: 76 wsie → **8,5 tys. rodzin** → **3,3 tys. rodzin rolniczych**
2016: 10 wsi → **(1,4 tys. rodzin)** → **(417 rodzin rolniczych)** → **(4127 osób)**